

JÄMSTÄLLDHETS
MYNDIGHETEN

”DEN DAGEN KOMMER ALDRIG DÅ DU OCH JAG INTE LEVER IHOP”

● En intervjustudie om hbtqi-personers utsatthet för våld i nära relationer

Text: Anna-Maria Sörberg

FÖRORD

Frågan om våld i nära relationer skär genom politik och samhälle. Liksom andra frågor som rör makt, samhällsstruktur och intima relationer ingår den i ett brett forskningsfält. Fältet samlar teorier sedan 1970-talet när frågan började väcka uppmärksamhet, då framför allt genom feministiska rörelser som rättvisefråga.

För 20 år sedan publicerades den första och i Sverige enda kvantitativa studien med fokus på hbtq-grupperna av Carin Holmberg och Ulrica Stjernqvist.¹ De 2000 svar som samlades in visar att partnervåld var lika vanligt bland icke heterosexuella som heterosexuella parrelationer och att ytterst få sökt hjälp från samhället.

En rad kvalitativa intervjustudier² har sedan dess genomförts men våld i hbtqi-relationer fortsätter vara underforskat i Sverige. Detta trots den uppmärksamhet och förändring i synsätt som frågorna generellt har genomgått i offentligheten. Hbtqi-grupper nämns idag ofta i nationella planer som omfattar mäns våld mot kvinnor men specifika initiativ till åtgärder för att förbättra insatser för våldsutsatta fortsätter lysa med sin frånvaro. I resultat från internationella studier³ pekar mycket mot att våld tar sig olika uttryck beroende på kön och/eller sexualitet och att det finns stora skillnader i utsatthet och typ av våld mellan och inom de olika grupper som ryms i hbtqi-spektrat.

I den här studien möter du tolv olika människor med skilda bakgrunder, åldrar och från olika plat-

ser i Sverige. De talar om kärlek, sex, om att leva i en våldsam relation och hur det har påverkat deras liv och fortsätter göra det. De är kvinnor, män, icke binära. De definierar sig på långt fler sätt än de bokstäver som utgör samlingsnamn för människor som tillhör en minoritet utifrån frågor om sexualitet och/eller kön och könsidentitet ger utrymme för. Inte minst talar de om brister i sökandet efter stöd i samhället och hur det som benämns heteronormativitet får konkreta konsekvenser för liv i en värld som trots välvilja och inkluderingsambitioner inte förmår hantera problematiker med våld i samkönade relationer.

Rapporten har genomförts på uppdrag av Jämställdhetsmyndigheten. Intervjuerna har samlats in under perioden maj till augusti 2024. Samtliga namn har fingerats inklusive platser och vissa ytterligare detaljer. Sökandet efter människor som vill intervjuas har genomförts via förfrågningar och spridning med hjälp av organisationer som RFSL, kontakter och sociala medier. Majoriteten av intervjuerna har genomförts i direkta möten, ofta vid ett par olika tillfällen. Samtliga har läst och godkänt sina citat.

Anna-Maria Sörberg

Personerna på bilderna har inget att göra med de som intervjuas i rapporten.

Innehåll

Förord.....	2
● Om våld i lesbiska och bisexuella kvinnors relationer.....	3
● Om nya identitetsformationer, queerhet och att möta tystnader i ett community.....	12
● Om våld i homosexuella mäns relationer.....	18
Avslutning.....	24
Referenser.....	26

OM VÅLD I LESBISKA OCH BISEXUELLA KVINNORS RELATIONER

Foto: Unsplash

LISA:

”Det fanns en skam över hur det blivit. Något som hindrade mig från att berätta något för mina vänner och familj. Jag höll allt för mig själv.”

– Det var en oskyldig start. Resultatet av ett längre chattande som varit vardagligt snarare än flirtigt, berättar Lisa som är uppväxt på landsbygd i södra Sverige och där det inte direkt drällt av möjligheter att hänga på lesbiska barer.

Med sociala mediers framväxt och riktade plattformar har räckvidden däremot blivit oändligt mycket större. Det var på en sådan sajt, en som förenar hbtqi-människor som inte bor i större städer, som hon fick kontakt med flickvännen.

– *Hon bodde långt från mig. Vi hördes sporadiskt. Men en dag föreslog hon att vi skulle ses irl på en dejt.*

Det blev ett starkt möte som pågick en helg. Hon var intensiv, karismatisk, öppen och lättsam. Det låg i luften att de skulle ses igen. Lisa är androgyn och har ”totalvägrat klänning sen jag var tre” och med ett rätt oproblematiskt förhållande till det faktum att hon gillar kvinnor, alltid har gjort - så länge hon kan minnas. Hon hade heller ingen särskild relation till ett community eller en hbtq-värld även om hon har homosexuella vänner på olika platser i landet som hon kan prata med om sånt som en heterosexuell omgivning inte förstår eller är intresserad av.

Två månader senare var det nyår. Lisa bokade biljetter, såg fram emot att fira på en ny plats. Dagen innan skrev flickvännen att hon inte mår bra, inte kunde ses. Hennes psykiska tillstånd hade börjat bli något de ofta talade om. Lisa hade till och med ringt 112 efter att flickvännen talat om självmord. Men nu var en ny nivå nådd. Strax efter att hon berättat att hon inte ville leva gjorde hon sig onåbar i samtliga kanaler.

Lisa var utom sig av oro och åkte till en gemensam vän för att inte vara ensam. En stund senare messade flickvännen den gemensamma vännen som om inget hänt. Skickade underhållande sms om nyår och utan att veta att Lisa satt bredvid.

”Den gången sa jag ifrån. Jag undrade hur många gånger det varit allvar när hon sagt att hon inte ville leva. Kanske förstod hon att just det inte längre gick att säga till mig.”

En tid efter första dejten föreslog flickvännen att hon skulle besöka henne.

– *Hon hade en killkompis med sig. De stannade några dagar. En dag åkte de till havet. Plötsligt började han ta en massa bilder på oss, det visade sig att han filmade till och med. Så gick hon ned på knä och frågade om*

jag ville förlova mig! Som från ingenstans. Jag tappade fattningen. Det kändes weird, obehagligt. Samtidigt var jag liksom fångad.

Lisa har återvänt till scenen många gånger i efterhand. Som om det som hände utgör en förklaring till hur relationen kom att utvecklas. Hur hon gick med på saker, hur hon inte riktigt kunde få fatt i eller formulera vad hon ville, än mindre uttala det högt. Agendan tillhörde flickvännen. Hon bestämde ramarna liksom att Lisa skulle lämna sin hemort och flytta till henne.

”Det som hände var en varningsklocka. Men hur vet man det när en människa kan charma och manipulera? Det är något jag känner till nu.”

Lisa hoppades att de orosmoln som fanns skulle skingras när hon väl hade flyttat och de kunde ses hela tiden. Det blev tvärtom. Kontrollen från flickvännen, dynamiken mellan dem, den där flickvännen kontrollerade bådas tillvaro befastes alltmer. Lisa förhöll sig till flickvännen i allt. Det var hon som bestämde var de skulle gå, när hon fick äta, när de skulle göra något och vilka de skulle träffa. De vänner som fanns var flickvännens. De gånger de träffade hennes vänner kunde hon markera sin makt genom att nypa henne i ryggen, sticka henne med husnyckeln när ingen såg eller kasta småsten.

Det handlar om mindre eller större situationer i vardagen som tillsammans utgör det som genusvetaren Nicole Ovesen kallar processvåld⁴ i *Intimate Partner Violence in Lesbian and Queer Relationships: Challenging Recognition*. Ett våld som byggs upp över tid till skillnad från ett plötsligt fysiskt och explosionsartat våld. Genom en rad situationer, var och en till synes tillfälliga, mer eller mindre allvarliga tar den ena parten all kontroll över relationen och knyter den våldsut-satta så hårt till sig att den stannar kvar.

Det handlade också om sexuellt våld, en överträdelse av gränser med stor kraft:

– *Vår sexuella relation hade alltid gjort mig osäker och hon hade tidigt berättat att hon utsatts för sexuella övergrepp av en man. Jag var orolig att det skulle bli fel.*

Kände mig ofta tveksam och frågade hela tiden om det var ok när vi hade sex.

Lisas osäkerhet kom att vändas mot henne och gav flickvännen ett utrymme att skapa ännu en nivå av kontroll och som hon menar visar hur flickvännen saknade spärrar inför hur långt hon kunde gå:

”Första gången vi hade sex utan att jag ville kände jag det som att hon tog det sista från mig. Jag hade inte längre någon egen identitet. Mina känslor var inte på riktigt, de var inte riktiga. All sanning som existerade var den hon förmedlade.”

Någonstans inom sig visste hon vad som pågick men utan förmåga att göra något åt det:

– Det fanns en skam över hur det blivit. Något som hindrade mig från att berätta för mina vänner och familj. Jag höll allt för mig själv.

Vid ett annat tillfälle var det Lisas mammas dödsdag. Hon tog några glas efter jobbet. Senare ville hon kolla på en film ihop men flickvännen hade andra tankar. Hon kom som från ingenstans och sa ”det är dags att åka till psykiatri med dig”.

– Jag blev förvånad och rädd men vågade inte säga nej och följde med. Tänkte att jag skulle hitta ett sätt längs vägen för att försöka smita undan. En busshållplats där jag kunde ta mig vidare från.

Det fanns ingen flyktväg. Till slut var de framme vid ingången till psykiatri. Där gjorde hon ett nytt försök att komma undan genom att stå stilla, vägra röra sig. Då gav sig flickvännen på henne fysiskt. Lisa höll fast i räcket när flickvännen slet ner henne med kraft. Hon slog upp armbågen och fick rivsår från den vassa betongrampen.

– Hon var så sjuk mycket starkare än jag. Jag insåg att jag inte kan vinna över henne. Tänkte att jag får en ny chans att förklara i receptionen för alla de som stått och betraktat hela händelsen inifrån.

Flickvännen tog kommando över situationen liksom hon gjort i alla situationer där andra människor befann sig. Hon skötte snacket, var övertygande och hade snart fått med sig alla i rummet. Tillsammans skrattade de åt det faktum att Lisa släpats blödande in till receptionen.

De enades om att det de just betraktat varit en scen mellan två kvinnor där den ena ville ”hjälpa till.” Flickvännen betraktades som en väninna som försökte hjälpa en vän som inte förstod sitt eget bästa. Det våld de bevittnat förminskades och bortförklarades.

– Jag insåg att ingen tror mig. Ingen förstår vad som händer eller ser vad som pågår. Det finns ingenstans att vända sig, ingenstans att få hjälp ens om jag försöker.

Det var till slut en kollega på Lisas arbete som uppmärksammade situationen.

– Vi hade börjat umgås och hen fick viss insyn i mitt liv. Förstod att det var ett förhållande som inte var sunt och påpekade att jag borde lämna det.

Lisa försökte lämna relationen men gick tillbaka. Vid ett annat tillfälle då Lisa och flickvännen grälade gjorde flickvännen slut vilket gav Lisa den kraft hon behövde.

– Jag svarade ”gör det då” vilket triggade henne eftersom hon inte fick den respons hon väntat. För mig var det faktum att hon gjorde slut det som krävdes för mig att gå.

Först flera år efter att relationen var över förmådde Lisa vända sig till en fysioterapeut för sina kroppsliga smärtor. Ett möte som ledde till att hon för första gången satte ord på vad hon varit med om. Hon fick hjälp att ta kontakt med psykolog som i sin tur uppmanade henne att söka sig vidare i psykiatri eftersom de trauman hon bar på bedömdes kräva mer omfattande stöd. Där tog det åter stopp. Lisa orkade inte fullfölja på grund av den tidigare händelsen när flickvännen försökt tvinga in henne på en låst avdelning inom psykiatri. Eftersom hon befann sig på samma lilla ort där hon riskerade stöta ihop med någon som kände flickvännen vågade hon inte fortsätta sin process. Idag lever hon på en ny plats och står i kö för professionell hjälp.

Foto: Stina Granfors

ANDREA:

”Det var första gången något fysiskt hände och det gjorde mig chockerad och paralyserad.”

Lisas berättelse stämmer in på andra undersökningar⁵ som lyfter lesbiska och bisexuella kvinnors erfarenheter av våld i relationer. Där finns ofta en tidig insikt om att något är konstigt, fel, inte stämmer och som leder till förskjutning vad gäller uppfattningar om verkligheten.

Så var det för Andrea som tillhör generationen som växt upp i en tid då Pride-parader blivit en allt vanligare syn i svenska städer och där regnbågsflaggor allt oftare hissas på offentliga byggnader och hos företag. Hon är född under 1980-talet och har haft relationer med både män och kvinnor. Ingen har riktigt fäst och drömmen om barn som hon alltid burit på gjorde att hon bestämde sig för att realisera den på egen hand. Men när hon mötte Stina kastades allt omkull.

– Jag hade vid det laget uppfostrat två barn, varit singel i tio år. Var redo att bjuda in någon i mitt liv.

Hon loggade in på detingsajt. Stina var en av de första hon började skriva med. En snygg lesbisk kvinna, butchig med kort hår, bra ton och skön humor.

– Jag var så pepp på tanken att träffa någon. Att äntligen kunna kliva ur rollen som enbart mamma.

Andrea har i perioder kämpat mot depressioner och dåligt självförtroende. Men inför den första dejtingen kände hon sig stark som aldrig förr.

– Vi träffades på krogen, drack några öl, allt kändes vuxet och jag följde med henne hem. Vi hade sex, bra sex.

När hon nästa dag skulle åka hem promenerade de tillsammans mot tågstationen. Plötsligt i ett gathörn hände något, stämningen förändrades. Stina ändrade tonfall, blev hård och avstängd.

– Sen sa hon bara kort hejdå och gick åt andra hållet. Det var som att gå i sol och hamna i total skugga.

Vad hände, vad gick fel? Frågorna hängde i luften, stannade kvar i Andrea, utan svar. Snart smög sig en osäkerhet in. En olustkänsla som satte sig i kroppen. När Stina hörde av sig igen var det mitt i natten och hon var på samma oberäkneliga humör. Växlade mellan att vara varm och kall. Stina upprepade att hon inte var redo för ett förhållande samtidigt som hon ville att de skulle träffas. Andrea ville så gärna att det skulle funka.

– Jag var inte själv inställd på att gå in i en stadig relation. Men det som växte fram ur samtalen var snart ett mönster över hur våra möten skulle gå till. Det låg på mig att läsa av henne, känna av hur hon mådde. Det kom att bli något jag ägnade mer eller mindre all vaken tid åt.

Ena stunden ville flickvännen ses, andra stötte hon bort henne. Inget fick planeras. Andrea måste invänta hennes samtal. Snart var hon ständigt stand by. Allt kretsade kring flickvännen och Andrea planerade sitt liv utifrån henne. Lät äldsta barnet sova hos kompisar och när hon hörde av sig kastade hon sig i väg med yngsta dottern. Vid ett tillfälle hade flickvännen druckit mycket alkohol och varit inne på toaletten under lång tid när Andrea bestämde sig för att banka på toalettdörren. Plötsligt smällde flickvännen upp dörren och slängde in henne i garderobsväggen.

– Det var första gången något fysiskt hände och det gjorde mig chockerad och paralyserad.

Samtidigt var Andreas övertygad om att ansvaret för att förändra situationen låg helt på henne. Det var bara hon som kunde rädda sin flickvän och därmed relationen.

– Hon mådde så dåligt och jag tänkte att det berodde på att hon hade en skilsmässa bakom sig som ännu inte var klar. På det sättet kunde jag intala mig att det hängde på mig om hon skulle kunna må bra igen.

”Jag slutade reflektera över hur jag mådde och bestämde mig för att göra allt jag kan för att rädda henne.”

I rapporten *Om hon varit man - kvinnors erfarenheter av våld i samkönade relationer*⁶ framkommer samma mönster som Lisa och Andrea berättar om. Förövaren knyter den våldsutsatta hårt till sig men framställer sig som en person som är skör, mår dåligt och som behövande. Något som forskarna Carin Holmberg och Viveka Enander⁷ kallar det traumatiska bandet. En stark anknytning som kan uppstå mellan den våldsutsatta och förövaren och som innehåller en rad känslor som rädsla, skam, kärlek och där den våldsutsatta ofta flyttar fokus från sig själv till förövaren för att därefter ta över ansvaret för hens mående. I rapporten⁸ finns många exempel på hur ett psykiskt våld uppstår tidigt och där en växling mellan värme och våld som är vanlig i heterosexuella våldsamma relationer inte är lika framträdande i relationer med två kvinnor. I stället framställer sig förövaren som den sköra, den som måste skyddas. Något som i sin tur kan betraktas som förklaring till

varför våldsutsatta kvinnor stannar längre i samkönade relationer.

Året som följde var kaotiskt. Stina kunde ringa mitt i natten och skrika att hon och barnen ”hörde hemma på horhusen”, tala nedsättande i timmar medan Andrea försökte övertala henne att sluta.

– *Det var så gott som alltid jag som åkte till henne. Jag ville inte vara till besvär eller vara jobbig, ville underlätta. Jag skaffade bil för att kunna köra så enkelt som möjligt fram och tillbaka mellan oss.*

Rädslan var samtidigt mer eller mindre konstant. Andrea som gillat att gå i kjol slutade med det eftersom hon behövde vara förberedd för att springa ut ur lägenheten och röra sig snabbt. Ofta dröjde det till gryningen innan hon kunde gå hem igen när flickvännen däckat av alkohol. Hon vågade sällan somna först av rädsla för att hon skulle bli väckt av flickvännen som skulle stå över henne och skrika.

”Mitt i allt detta tänkte jag att det kanske kommer bli bra eller i alla fall bättre om vi flyttar ihop. Det låter förstas obegripligt i efterhand.”

De brittiska forskarna Catherine Donovan och Marianne Hester⁹ som tidigt uppmärksammat våld i samkönade relationer lyfter aspekter av hur beroende växer fram i relationen som får specifika betydelser när det rör två kvinnor. Här spelar en offentlig, idealiserad berättelse om lesbiska relationer viss roll. En där kvinnor anses bära på en ”naturlig” önskan att ge omsorg. Egenskaper som antas bli förstärkta mellan två kvinnor. Något som i sin tur gör det svårare för den våldsutsatta att se och förstå vad som pågår. Enligt Donovan och Hester¹⁰ kan detta vara en ytterligare förklaring till varför lesbiska och bisexuella kvinnor stannar längre i en våldsam relation än kvinnor i heterosexuella relationer.

När Andrea och Stina flyttade ihop i ett litet samhälle var tanken att de skulle bo på en plats där ingen av dem tidigare hade bott. De hyrde ett radhus.

– *Det blev inte bättre. Snarare tvärtom. De flesta stunder vi hade tillsammans började bra för att sen urarta. Ofta var det alkoholen som gjorde att det ballade ur. Hon kunde inte sluta dricka och kom sällan ihåg vad som hänt dagen efter.*

”Jag började tänka att det inte fungerade. Men att det handlade om något som skulle kunna räknas som misshandel slog mig aldrig.”

Att ta sig igenom dagarna, överleva dem, få livet med barnen att funka var till slut det enda Andrea ägnade sig åt.

– *Jag började tänka att det inte fungerade. Men att det*

handlade om något som skulle kunna räknas som misshandel slog mig aldrig. Det var en dålig relation men inte mer. Det var så jag tänkte.

Ändå valde Andrea att prata med sin familj, sin mamma, sin syster och en vän om vad som pågick. För hennes mamma var situationen irriterande snarare än farlig menar Andrea.

Hon var irriterad och arg för att jag ständigt höll på med telefonen när vi sågs. Jag prioriterade alltid Stina som jagade mig på telefonen och mamma blev bara irriterad och ville att jag skulle lägga bort telefonen snarare än att sätta sig in i hur situationen såg ut.

”Jag kunde snart inte ta några beslut själv, var osäker på vad som var normalt eller rimligt.”

Hennes syster däremot sa till slut att Andreas måste bryta eftersom hon inte stod ut med att se mig i relationen. Något fick Andrea att knyta bandet till Stina ännu hårdare. Till att börja med.

– *Eftersom Stina ställde sig själv mot min familj, krävde min lojalitet och att jag skulle välja henne var det som om inget gick in. Jag kunde snart inte ta några beslut själv, var osäker på vad som var normalt eller rimligt.*

Där fanns också fysisk misshandel. Stina knäade Andrea på låret, gav henne örfilar medan hon skrek på henne. Det stod alltmer klart att flickvännen saknade spärrar. Det var någonstans beredskapen på att dra därifrån som till slut gjorde att hon gick.

– *Plötsligt sa jag att jag fått nog. Jag hade varit så beredd på att dra under lång tid, att hålla en väg öppen för att ta mig därifrån i stunden. Till slut var det exakt vad jag insåg måste hända. Jag tog barnen med mig, vi gick rakt ut därifrån och flyttade in hos min syster.*

Den följande tiden blev svår. Allt Andrea varit med om sjönk in. Hon hamnade i en stark känsla av tomhet.

– *Jag har läst så mycket om våld i nära relationer sedan dess. Om kvinnor i heterosexuella relationer som är med om vidriga saker och kanske lyckas få hjälp via kvinnojourer. Jag kommer alltid fram till att det här är något annat och skuldbelägger ofta mig själv för det som hänt.*

Ett år efter att Andrea avslutat relationen sökte hon sig till vården och började i terapi. Hon hade då ”kraschat” helt som hon beskriver det. Den ilska hon känt till att börja med hade förbytt till depression. Terapeuten visade sig vara någon som lyssnade snarare än dömde.

– *Jag märkte att hon var väldigt angelägen och orolig att jag skulle gå tillbaka till den våldsamma relationen. Ändå gav hon mig öppna tips om hur jag kunde tänka snarare än att säga åt mig vad jag skulle göra. Det var mycket betydelsefullt.*

Foto: Unsplash

SIMONA:

”Jag fick så mycket plats, hon hade all uppmärksamhet på mig. Jag var inte van vid det. Det var en helt ny erfarenhet.”

– Det började så bra, den första dejten, på en gayklubb. Som i en romantisk komedi som sammanföll med att staden firade bonfire och fylldes av fyrverkerier, berättar Simona som mötte kärleken i en stad i England.

Det var näst sista kvällen i stan. Simona hade just avslutat en tvåårig utbildning och var på väg att flytta hem. Så dök hon upp. I pompadour med sidorna bortrakade, inte hård men butch, äldre, världsvan och iklädd kostym. Helt rätt i stil och kemin fanns där. Det blev en omtumlande kväll.

– *Kelly var den första jag fick syn på. Jag har alltid känt mig så dum när man ska flirta, inte vetat hur man gör. Men det var vi direkt. Jag som borde ha varit hemma och packat inför hemflytten. Plötsligt var jag beredd att tänka om i allt.*

Innan Simona reste gick de på en dejt som skulle varat i tre timmar men slutade med att de bestämde att det var dom. Hon reste motvilligt hem för att inleda en distansrelation och planera återförenandet. Hon skulle lämna Sverige och återförenas med Kelly i England. Det skulle bli deras gemensamma hemland och bas.

– *Vår relation byggde på idén om stark tvåsamhet och romantik. Vi pratade om allt mellan himmel och jord, både det allvarliga och det romantiska.*

Hon som alltid dragits till människor hon inte kunnat få oavsett om det handlat om straighta, bisexuella eller lesbiska kvinnor. För första gången var hon med en mannska som ville ha henne och gav henne sitt fulla fokus.

– *Jag fick så mycket plats, hon hade all uppmärksamhet på mig. Jag var inte van vid det. Det var en helt ny erfarenhet.*

Simona flyttade in i flickvännen hus utanför stan där hon levte sen lång tid. Hon hade ett stadigt högavlönat jobb. De saknade inget materiellt. Skulle Simona arbeta? Det var inte nödvändigt. Flickvännen hade allt de behövde. De extraarbeten Simona sökte sig till i början komplicerades av att flickvännen messade henne konstant och insisterade på att vänta utanför med bil efter varje pass. Snart visste Simona inte längre vad hon ville. All fritid spenderades tillsammans. De enda de träffade regelbundet utanför hemmet var flickvännens familj som de också gjorde resor med. Under en resa fick Simona ett samtal från en vän i Sverige som ville att hon skulle komma hem för en viktig tillställning. Hon behövdes. Tidpunkten sammanföll med att någon från flickvännens familj fyllde jämt. Tanken på att hon skulle prioritera en vän i Sverige föll inte väl ut. De samlades runt henne för att tala om varför hon måste välja sin engelska familj.

– *De lät mig veta att jag inte hade något val än att stanna. Min flickvän bad mig därefter att be samtliga om ursäkt. Jag kände så mycket skam. Det enda jag kunde tänka på var att jag valt henne och nu bodde med henne och måste få det att funka och inte kan prioritera mitt liv i Sverige.*

Till slut var allt i hennes liv uppbyggt runt flickvännen och familjen. Hon kände inga andra.

”Jag var som i en glaskupa, på en piedestal, fullständigt upptagen av min flickväns blick på mig och hennes familjs värld som den enda plats vi rörde oss till.”

Hon talade inte med någon om vad hon gick igenom, vad hon tänkte och kände. Det framstod som normalt att leva som de gjorde, intakt. Hon var inbyggd i flickvännens liv.

– *Det är svårt att tänka sig att en sådan här relation hade kunnat bli så symbiotisk och uppmuntras så starkt om det inte handlat om två kvinnor; säger Simona och syftar på idén om två kvinnor som levandes i likhet och där jämlikhet råder närmast per automatik.*

– *Hennes familj uppmuntrade oss att göra allt tillsammans medan andra i heterosexuella relationer levde betydligt mer åtskilda. De hade aldrig accepterat det sätt vi var sammanklistrade om vi varit ett heterosexuellt par, det är jag övertygad om.*

Till slut sökte Simona hjälp, inte för att hon kommit fram till att relationen måste brytas. Snarare för att hon var deprimerad. Livet hade tappat all mening, hon kände ständiga meningslöshetskänslor, ökade i vikt och allt hon gjorde på dagarna handlade om att vänta på Kelly.

– *Jag har gått mycket i terapi genom livet. Något som här blev till hjälp för att påbörja processen mot att bryta relationen. Tillsammans med terapeuten kunde jag börja formulera hur jag egentligen mådde och tänka på hur jag skulle gå till väga för att ta mig i väg. Jag insåg att jag måste flytta hem till Sverige.*

Simona började tala med Kelly om att studera.

– *Jag använde argumentet att jag behövde studera i Sverige eftersom utbildning kostar pengar i England. Det blev början på min process ur relationen.*

Foto: Unsplash

ARIANA:

”Plötsligt blev kvinnor ett hot mot honom och relationen. Många av de nedsättande kommentarer han fällde handlade om min bisexualitet.”

Ariana visste mycket väl vad narcissism var. Hon hade dessutom läst på hur just en sådan diagnos ofta förekommer i relationer med våld. Ändå var hon inte förberedd på att den person hon just mött var narcissist, kunde till att börja med inte placera den människa hon just mött inom den diagnosen.

I nnan jag kom ut som bisexuell var jag i första hand tillsammans med män. Men jag är ofta mer öppen mot tjejer eller kvinnor. Män får helt enkelt jobba mer om jag ska bli intresserad. I alla fall om jag ska gå in i en relation med en man, säger Ariana.

För fem år sedan var hon mitt i ett bra jobb och fick möjlighet att ta med sig arbetet till ett kontor utomlands. Hon hamnade i ett större gäng där de alla hade åkt från Sverige för att arbeta för samma företag. Det var ett roligt, utmanande arbete med bra människor i ett skönt gäng. Emil var en av dem, karismatisk, bäst på sitt jobb och som hon fick en särskilt bra kontakt med direkt.

– Vi var alla långt från våra skyddsnät hemma. Han hade varit där längst av oss, kände många fler vilket säkert bidrog till att han framstod som mer intressant.

Ariana identifierar sig som queer, bisexuell och ibland pansexuell. Hon skulle aldrig dölja att hon inte är heterosexuell. Tvärtom är det en viktig del av hennes liv och identitet. Det var också något hon var helt öppen med inför pojkvännen. Relationen växte fram och gick in i en mer intensiv fas. När de till slut bestämde sig för att flytta hem flyttade Emil in hos henne. Nu var de inte längre omgivna av människor i sin vardag. Det var dessutom pandemi och de var utlämnade till varandra.

Det som varit öppet och bra mellan dem, det roliga de gjort tillsammans var nu plötsligt som borta i vardagen. Emil som förändrades. En kyla kom in och han påpekade allt oftare på vilka sätt Ariana hade problem. Problem som han ansåg att hon hade ansvar för att lösa. Inte minst för de problem han ansåg fanns i relationen.

– Han pendlade mellan att hota att göra slut och att konstant, så gott som dagligen, påpeka de egenskaper han betraktade som dåliga hos mig - ingen kunde egentligen tycka om eller älska mig.

När Ariana försökte bryta relationen vände Emil på situationen. Övertalade henne att stanna kvar och förändrade sin framtoning, visade upp en charmig sida.

– Redan när vi bodde utomlands märkte jag att han var svartsjuk på killar. Men så fort vi flyttat hem och kommit närmare varandra började han fixera sig vid min bisexualitet. Plötsligt blev kvinnor ett hot mot honom och relationen. Många av de nedsättande kommentarer han fällde handlade om min bisexualitet.

Varje gång Ariana träffade en väninna var pojkvännen övertygad om att det egentligen var någon hon hade en affär med eller någon hon ville bli tillsammans med.

Till slut var alla vänner ett hot. Vid ett tillfälle gick

hon på toaletten med sin barndomsvän, någon hon känt sen hon var liten, och pojkvännen blev senare galen av svartsjuka. Ett bråk som varade i fem timmar följde.

– Jag hade betett mig som en hora eller psykopat eftersom jag varit på toaletten med min barndomsvän. Han jämförde det med att vara otrogen. När jag påpekade att det han sa var vidrigt vände han på det. Han hade aldrig sagt det jag påstod. Det hade inte hänt.

”När jag påpekade att det han sa var vidrigt vände han på det. Han hade aldrig sagt det jag påstod. Det hade inte hänt.”

Arianas berättelse beskriver en specifik utsatthet kopplat till att hon är bisexuell. Något som länge uppmärksammats i hbtqi-personers erfarenheter av relationellt våld. I en rad studier och statistiska undersökningar pekas gruppen bisexuella kvinnor ut som särskilt utsatt grupp vad gäller våld, sexuella övergrepp och negativa attityder. Men hennes berättelse är också en som visar hur den så kallade normaliseringen av våld i en relation går till. Ett begrepp som myntats av forskaren Eva Lundgren¹¹ och som sociologen Carin Holmberg¹² beskriver som ett socialpsykologiskt skeende där vardag och verklighet tas över av kontroll och isolering.

En rad händelser efter varandra etablerar regler i relationen som samtidigt innebär en förskjutning och förändring av normala omständigheter. Konsekvensen för offret blir förvirring och framför allt osäkerhet kring vad som egentligen pågår.¹³

– Jag har alltid hållit mig informerad om kvinnors rätt, om problemen med mäns våld mot kvinnor som grundläggande feministisk fråga. Ändå föll jag rakt in i en sådan relation. Med en man dessutom.

Hon kände inte igen det hon var utsatt för som våld och där våldet inte var fysiskt. Hon var inte beredd på den vardag som växte fram runt dem. En där, som hon beskriver det, ”den vettiga person hon alltid varit höll på att raderas ut”. I stället tog hon över pojkvännens förklaring på allt: hon var värdelös. I alla situationer, i allt som hände runt omkring dem var det hennes fel att det inte funkade. Snart fick hon fysiska reaktioner. Hon fick ont i huvudet, kroppen och sökte sig till vårdcentralen i hopp om att något skulle förändras. Hon klarade inte av att berätta för någon läkare om pojkvännen. Klarade inte av att säga hur hon hade det hemma.

– Jag sa att jag har ont i kroppen, att jag är glömsk, att jag mår väldigt dåligt och kände det som om jag höll på att bli galen.

Ingen i världen fängade upp vad som pågick eller gick vidare med vad symptomen kunde bero på trots att de inte fann något fysiskt fel. I stället var det en väninna som fick henne att påbörja processen med att sätta ord på vad som pågick.

Foto: Waldemar, Unsplash

”Jag visste att jag kunde lita på henne. Att hon inte skulle döma men inte heller ge mig åsikter, snarare lyssna.”

– En vän som befann sig i en liknande relation valde att tala om sin relation med mig. Det var då något förändrades i mig. Plötsligt kunde jag ta de första stegen och tala med henne om hur jag mädde. Jag visste att jag kunde lita på henne. Att hon inte skulle döma men inte heller ge mig åsikter, snarare lyssna.

Det blev avgörande. Genom att visa att hon fanns där med ett erbjudande om att hon alltid skulle svara i telefon, komma mitt i natten om jag behövde, började Ariana inse allvaret i situationen.

– Hon ställde inga frågor, pressade inte fram några svar. Men hon la till mig som favoritkontakt på sin telefon så att mina samtal alltid skulle komma fram oavsett tid på dygnet. Det var hennes sätt att säga att hon visste exakt vad jag gick igenom. När jag behövde det skulle hon komma och hämta mig. Det var den insikt jag behövde för att förstå att jag måste ta mig ur relationen.

Foto: Unsplash

SALLY:

”Erfarenheten av att tillhöra en minoritet sätter sig lätt i kroppen i form av en ständig beredskap på att bli utpekad eller utsatt.”

I Carin Holmbergs genomgång¹⁴ av kunskapsläget om våld i samkönade och transpersoners relationer diskuteras hur förståelsen av normalisering är kopplad till heteronormativitet. Heterosexuell maskulinitet och heterosexuell femininitet fortsätter utgöra utgångspunkt för analyser och leder till antaganden som ofta bortser från betydelsen av kön när det kommer till samkönade relationer. Detta trots att ett samhälle dryper av betydelser vad gäller kön, makt och våld i såväl strukturer som mellan individer. ”Kön har alltid betydelse”, påpekar Holmberg - ”frågan är snarare vilken.”¹⁵

Vi är många som har växt upp med våld, betraktat våld på nära håll i familjer, säger Sally som hamnade i en våldsamt relation med en annan kvinna när hon var 20 år. En situation hon menar hänger samman med hur våld för henne var något helt normaliserat. Som en del av livet. Däremot var hon inte beredd att möta våld i en relation med en annan kvinna.

Det tog lång tid att förstå att det inte går att komma undan det hon inte gjort upp med, det hon upplevt som barn och tonåring i en våldsamt familj med en pappa som slog hennes mamma.

– På många sätt trodde jag att jag var immun mot våld. Att det inte var något jag skulle behöva möta, att jag nu var skyddad från det eftersom jag valt en egen väg som lesbisk.

Efter att ha flyttat hemifrån, lämnat en våldsamt uppväxt och deklarerat inför sig själv och andra att hon älskar kvinnor var det en akt av självständighet som också borde ge henne skydd - kvinnor slår inte kvinnor. Hon som omformulerat sin relation till en heterosexuell omvärld hade kommit undan våld. Det var hennes övertygelse. Hon hade hittat sin egen berättelse, sitt eget liv i en värld som omgärdas av förgivet tagna förväntningar och sätt att leva.

Sally hamnade i en våldsamt relation i den första relation hon någonsin haft med en kvinna och det blev en chock. Hon mötte Stella, en tio år äldre kvinna som var världsvan och spännande. De inledde en relation. Efter tre veckor kom våldet som från ingenstans.

– Ändå var det var som om jag väntat på våldet när det väl skedde. Kanske för att jag hade det i kroppen men inte var våldsamt själv.

Relationen tog allt till sin spets. Det som började med ett hotfullt utfall, ett slag över ansiktet från ingenstans upprepade sig därefter regelbundet. Ändå är det inte den fysiska misshandeln hon minns starkast utan det mönster som växte fram efter slagen.

– ”Hur kunde du utsätta mig” var det första Stella sa när vi talade med varandra om vad som hänt. Det var hennes svar på den misshandel hon utsatt mig för. Och hon sa det med sån övertygelse. Jag började tveka om skuldfrågan och trodde helt och fullt på det hon sa.

– Efter att jag blivit slagen flera gånger handlade det mindre om chocken över våldet eller nypen. Istället in-

trädde den stora förändringen. Man försöker inte längre komma undan. Snarare handlar allt om hur man ska klara av situationen.

”Jag tänkte hela tiden på hur mycket man som människa kan klara av, försökte tänka på att jag är en stark person och klarar så mycket. Jag tänkte på allt sånt men aldrig på att jag var ett våldsoffer.”

När Sally nu tittar tillbaka på det som hänt, tänker hon på att det som fick henne att stanna kvar i relationen, att inte gå direkt efter den första misshandeln, delvis har att göra med det hon själv varit med om under sin uppväxt. Allt våld hon sett och som någonstans byggs in i henne utan att hon bearbetat händelserna. Att bära på ett trauma, en smärta som är ouppklarad och i relation till det faktum att hon är lesbisk gav henne en allt tydligare känsla av att bära på en skuld. Det ouppklarade blev något hon vände mot sig själv, som ett bevis på att hon var fel, att det var fel på henne.

– Erfarenheten av att tillhöra en minoritet sätter sig lätt i kroppen i form av en ständig beredskap på att bli utpekad eller utsatt. Allt annat jag bar på, det ouppklarade i mitt tidigare liv, kom att tillsammans utgöra en tung börda, en skuld och som jag tror är en vanlig känsla hos människor som tillhör minoriteter.

En skuld som är svår att få fatt i och som hon först senare i livet lyckats hantera. Det som fick henne att ta sig ur relationen då var snarare en stark vänskap. Inte samhället, inte vården, inte en familj. Men med hjälp av lojaliteten från en vän, en som aldrig vek från hennes sida och som väntade på henne klarade hon till sist att bryta. Göra det hon måste utan att vännen avkrävde någon förklaring eller dömde henne.

– För mig var det otänkbart att söka hjälp via någon instans eller ens psykologisk hjälp i form av terapi. Jag skulle aldrig ha litat på någon och att lita på samhället finns helt enkelt inte. Samtidigt blev det bevisat för mig att våld kan uppstå överallt, var som. Det låter hemskt, men det är så jag ser det.

OM NYA IDENTITETSFORMATIONER, QUEERHET OCH ATT MÖTA TYSTNADER I ETT COMMUNITY

Transfrågor har fått stor uppmärksamhet under de senaste tio åren och en ny generation har tagit plats med nya perspektiv på kön och könsidentitet. Här samlas en brokig grupp och många olika perspektiv. Det kan handla om människor som genomgått transition, betraktar kön som beständigt, dvs är biologiskt födda i ett kön för att gå igenom en transition till ett annat. Här finns de som definierar sig bortanför en tvåsam könsdiktomi, exempelvis icke binär eller vars könsidentitet definieras som flytande.

Vad gäller våld har få undersökningar tittat specifikt på våldsutsatthet i gruppen transpersoner. Folkhälsomyndigheten har i undersökningar av transpersoners liv och hälsa frågat medverkande om de utsatts för våld utanför hem eller från familj eller andra relationer. I en undersökning från 2015¹⁶ svarar sju procent av gruppen att de utsatts för våld och närmare en femtedel att de har utsatts för våld av en partner (17 procent). När myndigheten ställde samma fråga 2020¹⁷ var resultaten desamma.

Foto: Unsplash

LO:

”Jag har alltid haft en rätt flytande identitet, inte känt någon stark längtan efter att definiera mig inom könskategorierna.”

– Berättelsen om utsatthet för våld i nära relation domineras av en statisk idé om mäns våld mot kvinnor. Mycket skulle vinnas om fler kunde vara öppna inför hur olika relationer faktiskt ser ut i det specifika mötet med någon som söker hjälp, säger Lo som levde i en sjuårig våldsamt relation och som trots två försök inte fick den hjälp hen sökte.

Lo definierar sig som icke binär och bor i norra Sverige. Hen träffade sin dåvarande partner som 20-åring. De hamnade på samma folkhögskola, en kreativ mötesplats och möttes i queer samstämmighet. Det var en befriande tid. Partnern som är sju år äldre var liksom Lo transidentifierad och överskred med sin femininitet. Ingen av dem hade tidigare haft något queert sammanhang att luta sig mot.

– *Jag har alltid haft en rätt flytande identitet, inte känt någon stark längtan efter att definiera mig inom könskategorierna. I vår relation fanns en öppenhet jag inte mött tidigare.*

Lo märkte också andra tendenser. Partnern var dominant, pådrivande, inte minst över hur hen skulle uttrycka sin könsidentitet, vilka kläder hen skulle bära. Det kändes som en blandning av att partnern ville förändra hen och förnedring. Partnern köpte ofta feminint kodade plagg till Lo som gåvor trots att hen var och är androgyn.

Efter folkhögskolan flyttade de till en mindre stad i norra Sverige. En plats dit ingen av dem hade någon koppling. Något som Lo idag tänker på som partners val för att Lo skulle komma bort från sin familj som hen stod nära.

– *Från och med då umgicks vi inte i några sammanhang alls. Vi hade varandra. Och var nu dessutom på en plats där många inte alls förstod vilka vi var eller kunde läsa oss. Vi blev konstiga tillsammans.*

Framför allt var det partnern som utsattes för glåpor på stan, på gator och särskilt om de rörde sig ute senare på kvällen. Som feminint kodad var partnern mer synlig som transperson. De negativa reaktioner de mötte från en omgivning skapade en kombination av lojalitet och ständig oro hos Lo.

– *Hon var knepig socialt mot människor och de få gånger vi bjöd hem människor ledde ofta till svåra situationer vilket gjorde att jag isolerade mig alltmer och vi isolerade oss hemma. Det blev stora konflikter och hon talade ofta om människor som fiender. Framför allt var det min familj hon var ute efter. Till slut kunde jag inte öppna om det ringde på dörren. Än mindre träffa vänner ute på egen hand.*

Hon kunde ha en fasad utåt som sedan svängde helt hemma. Där kom hon in i ett annat tillstånd och anklagade Lo för att ha gjort fel och på en sekund var allt förändrat. Det kunde handla om att Lo ”handlat fel” mjölkförpackning. Stämningen gick från kärleksfull till nattsvart och hon kunde slänga en gryta i väggen.

”Eftersom det var jag som köpt fel, allt var mitt fel måste jag städa upp och sen laga min egen mat. Jag kan än idag förnimma hur det känns när förändringarna inträffade. När humöret svängde. Jag blir svag och darrig.”

Till slut tog Lo kontakt med en kvinnojour i syfte att ta sig hemifrån, hitta en annan plats efter att ha flytt många nätter från lägenheten. Men i samtalen krockade det. Det gick inte att hitta den fristad hen sökte.

Kvinnajouren utgick från att jag är en kvinna som utsatts för våld av en man och krävde att jag beskrev situationen med samma ord som de. Allt kändes fel. Den lojalitetskonflikt jag bar på och skuld för vad min partner utsattes för i samhället gjorde att jag inte kände mig trygg att söka skydd på boendet. Jag ville bara därifrån. Där fanns ingen hjälp att hämta

Det är inte avgörande att alla använder samma språk vad gäller kön, påpekar Lo. Snarare borde det handla om att skapa förtroende. I stället uppstod en alienation som i sin tur ledde till ytterligare misstänksamhet.

– *Jag parerade en våldsamt situation hemma men också ett behov att försvara min partner mot den ilska hon mötte i omgivningen. Alla de förnedrande stunder på gatan i möten med människor som använt glåpor efter oss. De var också en del av mig. Denna dubbla lojalitet innebar att det kändes som om jag måste försvara min föröware. Det var en brist i empati jag mötte i mötet med de jag sökte hjälp hos.*

Foto: Unsplash

ANDY:

”Det var som om ansvaret för det som inte fungerade, för det som gått fel hamnade på mig”

– Det är så mycket som kan gå fel i en relation, säger Andy, som tillhör en generation som har levt genom en omvälvande tid vad gäller samtalet om sex, samtycke och relationer.

Andy är idag strax över 30, bor i en större stad och hamnade vid 20 års ålder i en lång, seriös relation. En där ”de tvingades bli vuxna direkt”. Då identifierade hen sig som ung, bisexuell butchflata. Idag har hen genomgått transition och identifierar sig som maskulin, ickebinär transperson. Det är en stor förändring. Något som gjort att Andy fått nya insikter. Både vad gäller diagnoser och egna insikter om vad det kan innebära att vara neurotypisk, i Andys fall har hen senare i livet fått diagnosen ADHD.

Flickvännen hade redan när de inledde relationen diagnosen autism. För Andy kom detta faktum att betyda en form av känslomässigt underläge, en tidig förväntan på Andy att ta hand om sin partner och ha en särskild förståelse inför hennes diagnos.

– *Det var som om ansvaret för det som inte fungerade, för det som gått fel hamnade på mig.*

Situationen är i efterhand svår att helt förstå, säger Andy. Men det faktum att flickvännen hade en diagnos medan Andys problem saknade benämning kom att skapa en förskjutning av ansvar mellan dem.

”Hon hade sin diagnos. Jag hade ingen. Det tog mig mer än tio år att få den hjälp jag behövde. I mitt fall innebar det att jag först långt senare fått diagnosen ADHD.”

– *För min flickvän innebar hennes diagnos ett frikort. Det var som om hon inte kunde ha några ytterligare problem. Som om allt fokus och ansvar för relationen i stället hamnade på mig. Det var jag som låg efter, behövde söka terapi för att jag inte förstod vad som gått fel, behövde lösa den problematik som fanns i relationen.*

Den frustration som byggts upp mellan dem kom att handla om intimitet, berättar Andy.

– *Jag kom att anamma den berättelsen helt och fullt. Tänkte på mig själv som någon som behövde tona ner mig. Hon ansåg att jag hade aggressionsproblem. Det hon sa kom att prägla mig för lång tid framåt, min syn på mig själv och vår relation.*

Andys och flickvännens relation inleddes före den rö-

relse som växte fram med #MeToo och en samtyckeslag 2018. Två förändringar som har påverkat samtalen om sex, gränser och relationer för många, inte minst för den generation som är födda under 1990- och 2000-talen, säger Andy.

– *För mig personligen har de fått mig att tänka på sexuella gränser och gränser över huvud taget i en relation. I all form av fysisk kontakt, mental, emotionell och psykisk behövs gränser. Där fanns tillfällen när det gick så långt att hon slog mig. Tydliga övertramp som borde fått mig att gå därifrån. Om jag vetat det jag nu vet om gränser hade jag sökt hjälp för mina problem och avslutat relationen tidigare.*

Enligt Andy var kommunikationen en avgörande faktor. De visste helt enkelt inte hur man kommunicerar. Vet man inte hur man kommunicerar vet man inte vad som är bra eller dåligt i relationen, menar Andy. Bara att man inte mår bra. Kanske vet man till och med att man vill gå därifrån, men inte hur.

– *Vi hade exempelvis problem med samtycke när vi skulle ha sex. Det handlar inte om att hon tvingade sig på mig fysiskt eller om det vi benämner våldtäkt i juridisk mening. Det handlar om att hon inte kollade av hur det var för mig när vi hade sex. Hon sökte inget gemensamt, ömsesidigt samtal av vad jag och hon ville.*

Ett år efter att relationen avslutats diagnostiserades Andy med ADHD. I efterhand har hen tänkt mycket på vilken utmaning det innebär att leva i en relation där båda är neurodivergenta. Samtidigt har det inneburit att hen fått möjlighet att reflektera och tänka över hur en relation kan byggas upp utan att hamna i den situation som Andy under tio år levde i.

– *Det är inte enkelt att gå igenom och reda ut en relation i efterhand. Försöka se vad som gick fel. Men det är nödvändigt. I den period som följt har mycket förändrats för mig och ett samtal om hur vi respekterar varandras gränser är grundläggande i alla relationer. Jag har en helt annan koll nu. Det vill jag i alla fall hoppas.*

”Om jag vetat det jag nu vet om gränser hade jag sökt hjälp för mina problem och avslutat relationen tidigare.”

Foto: Unsplash

TEO:

”Vi var inte en vanlig man och en kvinna eller ett heterosexuellt par. Makt och svåra problematiker ansågs inte vara en del av vår relation.”

Andys berättelse liknar Teos. En ung queer person som betraktar sig som flytande vad gäller könsidentitet och med en rörlig sexualitet. För sju år sedan träffade hen sitt livs kärlek. En relation som tidigt visade sig bära på stora känslomässiga utmaningar och där en dynamik snabbt växte fram av att Teo måste vara en stabil partner som gör allt för att lugna sin partner som fick regelbundna aggressiva utbrott.

Jag är fostrad av föräldrar som växt upp med 1970-talsfeminismen. Även om jag omfamnar delar av den tar jag avstånd från dess femininitetsförakt och fixering vid en dogmatisk berättelse som utgångspunkt - den om det bara är män som slår kvinnor. Den har gjort att det tagit längre tid att se problem framför mig. Jag var oförberedd på det som hände mig.

Teo tillhör liksom Andy en generation som rör sig självklart med föränderliga definitioner och synsätt på kön. Betraktar hen sig i övrigt mer fri, bättre förberedd på att hantera relationer och se våld och gränslöshet? Troligtvis inte, säger Teo som fick gå den långa vägen för att komma till insikt om att hen måste rädda sig själv från en relation för att inte gå under.

– Jag hade en relation bakom mig med någon som var tillbakadragen och blyg när jag mötte en människa som var social, utåtriktad och helt bekväm med att prata med vem som helst. Jag minns hur perfekt det framstod och till och med att den typen av egenskaper i sig fungerar som ett botemedel mot en dålig eller våldsamt relation.

Kanske var det därför det tog så lång tid innan Teo insåg att partners humörsvängningar och aggressiva utbrott snart var en normaliserad del av deras relation. Det handlade om aggressiva utbrott i vardagen där Teo sällan svarade men gjorde allt för att försöka lugna ner situationen. Något som möttes med allt längre tystnader från partnern, så kallad silent treatment, och som kunde vara i två, tre timmar. En medveten tystnad som innebär att den andre fullständigt ignoreras. En lång period av tystnad i deras gemensamma hem där det var omöjligt att få någon som helst kontakt och än mindre få ett svar på frågor om vad som egentligen hänt, vad som pågick inom partnern. Allt möttes med stängda dörrar och fortsatt tystnad. Teos oro och ångest växte sig allt starkare. Teo började allt oftare fundera över hur hen skulle göra för att förstå och därmed förhindra att det hände igen och vad Teo kunde göra för att förhindra att partnern skulle få ett nytt utbrott och fortsätta bestraffa hen med tystnad.

Till slut valde Teo att söka utomstående hjälp genom parterapi för att förhoppningsvis ge partnern och dem båda en möjlighet att sätta ord på vad som pågick. Något som enligt Teo inte alls fick den effekt hen önskat. Sna-

rare fördjupades problematikerna. På terapin gick samtalen ut på att de som par hade gemensamma problem att lösa. Det som pågick rörde därmed något som låg mellan dem och som de både måste ta ansvar för. Partners utbrott och tystnader var inte längre ett utstuderat sätt att bryta ner Teo, snarare var de två jämlikar som behövde bearbeta delar av sin relation tillsammans.

”Liksom hemma valde jag samma strategi i terapin. Jag klarade inte av att säga hur det verkligen var i relationen. Jag blev som en socialarbetare. Var livrädd att kalla min partner aggressiv. Rädd för att trigga hen. Försökte ställa mig utanför situationen.”

Terapeuten gick på allt. Ifrågasatte inget som skulle ha kunna blotta något av det som pågick.

Terapeuten hade ingen specifik insikt om vilka de var som icke heterosexuellt par, menar Teo. I stället behandlades de som om de var närmast ofarliga i sin queerhet. Som om queerheten skulle vara någon sorts garant i sig för en jämlik relation. Det var som om de betraktades som ofarliga eller obegripliga. De blev ett par med ”kommunikationsproblem”

– Samtalen om min partners problematiker, aggressionerna, utbrotten och de långa tystnaderna handlade om att jag inte lyckats bemöta hen på ett bra sätt. Och att hen inte kunde reglera sitt temperament var en följd av hur jag betedde mig. Vi var inte en vanlig man och en kvinna eller ett heterosexuellt par. Makt och svåra problematiker ansågs inte vara en del av vår relation.

Foto: Unsplash

LIVIA:

”Jag tror det är svårt att förstå för många hur beroende man är av ett sammanhang som queer.”

– Det är så lätt att bara inbilla sig att våld är något fysiskt och att en queer grupp som på olika sätt kämpar med sig själva inte har några egna problem att ta itu med. I alla fall inte inom gruppen, säger Livia.

För sju år sedan flyttade hon från en mindre stad till en större för att leva ett mer öppet och queert liv. Hon sökte sig till ett feministiskt sammanhang och hamnade rakt in i en fantastisk sammanhållning i ett nätverk av människor där identitetsskapande och möjligheten att definiera sig bortanför givna normer tycktes oändlig. Där lojalitet och starka band var avgörande. Ett politiskt sammanhang i peppande, upplyftande anda och där människor pratade om allt. Nästan allt.

Hon hade haft ett par tidigare relationer med kvinnor som varit bra men mötet med Eli var starkare. Stark passion och där det mesta tycktes stämma. De var dessutom del av samma värld. Eli var en karismatisk person som var på väg in i en transition. Själv bodde Livia i ett kollektiv och relationen kom i första hand att utvecklas när de sågs hemma hos partnern.

”Vi hade ständiga konflikter och bråk och jag behövde snabbt inta rollen som den lugna, den som höll tillbaka, den som försökte ställa till rätta och lyssna eftersom partnern fick enorma utbrott och exploderade.”

Rätt snart stod det klart att Eli hade kraftiga humörsvängningar och att bråken präglades av långa, svåra tystnader och i efterhand förnekanden om vad som egentligen hänt, så kallad gas lighting. En medveten manipulation eller vilseledande där informationen om vad som egentligen pågår förvrängs.

– Vi hade ständiga konflikter och bråk och jag behövde snabbt inta rollen som den lugna, den som höll tillbaka, den som försökte ställa till rätta och lyssna eftersom partnern fick enorma utbrott och exploderade. Det var ett galemt mönster som jag snart åkte rakt in i. Ett där jag försökte backa och backa för att hamna i en roll som skulle ställa till rätta men som fick mig att tappa allt självvärde och bli osäker.

Till slut bröt Eli relationen vilket egentligen var ”det bästa som kunde hända”.

Livia var fortfarande kär och hade inte kunnat släppa

Foto: Unsplash

taget på egen hand än mindre börja bearbeta vad hon varit med om, menar hon. I stället inträdde en annan period.

– *Många av de människor jag hängde med har tidigare levt med cis-killar eller män och har många insikter och samtal om det våld och sexuella övergrepp de upplevt. Men nu när vi var i en queer värld förmodades vi ha gjort upp om alla normer.*

Kraven på att människor håller ihop till varje pris, inte bryter solidariteten gjorde att det visade sig svårt att hitta stöd när hon började sätta ord på vad hon upplevt.

– *I ett litet community är rädslan för konflikter inom gruppen stor. Många vågar inte tala om grundläggande frågor som våld i nära relation och hur vi lever med varandra i en värld där man inte definierar sig som heterosexuell.*

En lång period av isolering följde. Hon var rädd att stöta ihop med sitt ex och slutade mer eller mindre att gå ut i de queera sammanhang hon varit del av. Framför allt,

”Många av de människor jag hängde med har tidigare levt med cis-killar eller män och har många insikter och samtal om det våld och sexuella övergrepp de upplevt. Men nu när vi var i en queer värld förmodades vi ha gjort upp om alla normer.”

insåg Livia, är våld i nära relationer ett ämne som för med sig en subtil men märkbar utmaning i det community hon tillhör.

– Jag tror det är svårt att förstå för många hur beroende man är av ett sammanhang som queer. Hur viktiga de är. Det gäller inte bara den som är våldsutsatt men de vänner som nu befinner sig i en situation där de förväntas ta ställning men där alla samtidigt är lika beroende av gemensamma events och sammankomster.

För Livia handlar det om att människor både är medvetna om frågor om våld och samtidigt naiva inför dem i en värld där de alla är mycket mer beroende av varandra än i en majoritetskultur och heterosexuell omvärld.

– Man blir både naiv och lätt förlåtande inför det som uppstår i en vardag där alla är medvetna om normer,

också den som är våldsam, och på vilka sätt det inte råder jämställdhet i samhället.

Det var första gången jag hörde människor i ett queert sammanhang tala öppet om våld i relationer. Det är så viktigt att vi talar om hur vi har relationer, vad våld är, hur vi lever och har sex med varandra. Det är sjukt att det är så svårt att lyfta de här frågorna.

Till slut fick Livia genom en vän kontakt med en frivilligorganisation som arbetar med lesbiska kvinnor och transpersoner. Det blev en räddning ur isoleringen.

– Det var första gången jag hörde människor i ett queert sammanhang tala öppet om våld i relationer. Det är så viktigt att vi talar om hur vi har relationer, vad våld är, hur vi lever och har sex med varandra. Det är sjukt att det är så svårt att lyfta de här frågorna.

OM VÅLD I HOMOSEXUELLA MÄNS RELATIONER

Homosexuella mäns våld i nära relationer är ett fält som närmast helt saknar studier i Sverige. Något som är obegripligt, menar sociologen Carin Holmberg¹⁸ med hänvisning till samhällets stora intresse för män som brottsoffer i relationer med kvinnor och inte minst för mäns våldsbenägenhet i allmänhet. Det ger oss samtidigt en nyckel till hur heteronormativitet fungerar. Fixeringen vid begär och sexualitet som något som i första hand måste handla om heterosexualitet och två tydligt indelade och motsatta kön framträder här med all tydlighet.

Samtidigt visar forskning från England och USA¹⁹ att samkönade relationer mellan två män ofta har större inslag av kontroll genom fysiskt våld och sexuella övergrepp än i relationer mellan kvinnor. #MeToo gav viss uppmärksamhet åt frågan och RFSL Stödmottagning har länge rapporterat²⁰ om mörkertal vad gäller våld i mäns relationer. En studie från Folkhälsomyndigheten²¹ på området sexuell och reproduktiv hälsa visar att var tionde homosexuell man utsatts för påtvingat samlag med fysiskt våld eller hot om våld jämfört med en procent bland heterosexuella män.

Foto: Unsplash

TOBIAS:

”Jag kan inte förstå varför jag inte sa något, varför vi aldrig talade om det. Jag vet inte heller varför jag inte slängde ut honom. Det hade varit det enda raka.”

Tobias liv består av många faser. Han var gift med en kvinna, har två vuxna barn, har alltid definierat sig som bisexuell och definierar sig numera som böj. Temat i hans liv, om det nu finns ett, är att han är relationell. Att vara nära en annan människa.

– Jag tycker om att vara i en relation, det är viktigt för mig. Jag vill dela vardag och tid med en annan människa.

Johan kom in i hans liv via dejtingsajt. Han var mycket yngre, strax över 20 och Tobias dubbelt så gammal. Pojkvännen gillade silver daddys. Tobias som är ointresserad av ålderskillnad hakade på ändå. De hade trots allt gemensamma intressen. Och kanske framför allt en passion. De blev en bra start, mycket sex, restauranger, utställningar och viktiga gemensamma ögonblick.

– *Det fanns absolut inga som helst röda flaggor, säger han. Inget som han över huvud taget i efterhand har kunnat tolka som varningssignaler på att något var fel. Möjligtvis att han hade svåra relationer, till sin familj inte minst. Men vem har inte det?*

De flyttade snabbt ihop, ”lite väl snabbt” men Johan hade ingen bostad för tillfället och Tobias ville gärna hjälpa till. Efter det kom grälen. Ofta om sådant de inte tidigare haft problem med. Gräl som snabbt eskalerade men lika snabbt gick över.

– *Första gången han slog mig var det med en knytnäve i ansiktet. Jag förstod ingenting. Inget hade föregått eller triggat slaget. Vi hade inte druckit alkohol eller tagit droger. Jag slog tillbaka på instinkt. Något jag aldrig tidigare gjort och aldrig sedan dess. Det fick honom att avbryta.*

Med ett blått öga och pojkvännen som blödde från läppen gick de ut genom dörren. De sa aldrig ett ord om vad som hänt.

– *Jag kan inte förstå varför jag inte sa något, varför vi aldrig talade om det. Jag vet inte heller varför jag inte slängde ut honom. Det hade varit det enda raka.*

Snart eskalerade våldet och Johan kontrollerade allt, även vilka Tobias träffade. Han var extremt svartsjuk och ringde konstant. Det var en normaliseringsprocess som lade sig över allt i vardagen. Det enda Tobias fort-

Foto: Unsplash

satte tänka på var hur han skulle kunna lösa situationen. Inte för att kunna lämna relationen, utan för att hjälpa sin pojkvän.

– *Det var något jag tänkte på ofta. Han saknade utbildning, jag hjälpte honom med allt. Pushade honom, hjälpte till ekonomiskt. När han inte klarade studierna, miljön var för sträng för honom, var allt jag tänkte på att det var så synd om honom. Att han har haft otur i livet och på hur jag kanske ändå skulle kunna styra in honom på rätt spår, så gick mina tankar.*

”Det fanns nätter när jag tvingades fly hemifrån till vänner för att rädda mig undan våldet. De visste vad som pågick men ingen vågade göra något, ingen frågade mig” vidare vad de borde göra eller grep in.”

”Första gången han slog mig var det med en knytnäve i ansiktet. Jag förstod ingenting. Inget hade föregått eller triggat slaget. Vi hade inte druckit alkohol eller tagit droger. Jag slog tillbaka på instinkt. Något jag aldrig tidigare gjort och aldrig sedan dess. Det fick honom att avbryta.”

Andra gången hade de varit på en middag hos en högt uppsatt politiker. Tobias jobb handlade ofta om representation och pojkvännen var ofta med i sammanhangen. På väg hem satt de i en tom vagn på tåget. När Johan slog Tobias till marken fanns ingen människa i närheten. Medan han låg på golvet med näsblod blev han sparkad och slagen mot kroppen. ”Nu går jag till polisen” tänkte han. När de gick av gick de hemåt på varsin sida av gatan. Åter utan att tala om det som hänt.

Nu började våldet och spåren synas allt oftare. På arbetet, på representationsmiddagar eller när de hälsade på familjen. Alla betraktade en vän, en arbetskamrat eller en familjemedlem med ett blått öga. Ingen sa något.

– Under det år vi var tillsammans var det ingen frågade mig vad som pågick. Det fanns nätter när jag tvingades fly hemifrån till vänner för att rädda mig undan våldet. De visste vad som pågick men ingen vågade göra något, ingen frågade mig vad de borde göra eller grep in.

Tobias har stått med politiker, näringslivspampar. Där finns till och med foton där han står på mingel med ett blått öga. Ibland sminkade han över spåren, oftast inte.

– Till min familj sa jag att jag gått in i en dörr eller ramlat. En gång frågade min syster varför jag var blodig i håret men stannade därefter. Ingen går in i en dörr. Om någon sagt att det är något som inte stämmer och bett mig förklara vad som egentligen hänt, då hade jag tvingats säga något högt.

Till slut var det en fråga om liv och död. Den sista gången befann de sig på en färja. Under natten misshandlade Johan honom så allvarligt att han måste uppsöka sjukhus. Han hade brutna revben, allvarlig kroppsskada och var blå över stora delar av kroppen. När han kom hem slängde han ut pojkvännen från lägenheten.

– Man betar sig inte som vanligt i en våldsam relation. Inget är rationellt. Det är en nyckel. Ställ rätt frågor tills du får ett svar som du tror på.

Foto: Unsplash

”Till min familj sa jag att jag gått in i en dörr eller ramlat. En gång frågade min syster varför jag var blodig i håret men stannade därefter. Ingen går in i en dörr.”

RIKARD:

”Men inget av det som hänt mig hade varit möjligt om människor omkring reagerat som man ska. Det är så våld fungerar. Det är svårt, rentav omöjligt, att bryta på egen hand. Det är aldrig bara individuellt.”

För Rikard var medvetenheten om våld i nära samkönade relationer redan stor när han träffade sin blivande man. Som tonåring och ung bög hade han erfårit sexuella övergrepp, sett mäns våld och dominans under sitt eget sökande efter sexualitet och kärlek. Det var under en annan tid. Skammens tid och 1980-tal. En tid då man sällan talade om homosexualitet i positiva ordalag. Homosexuella framställdes som ett gäng stackare som dog i aids och sex var förknippat med sjukdom och död.

Rikard sökte en partner för lång tid, ville bygga ett liv, skaffa barn även om ett sånt liv ännu inte hade någon motsvarighet i den offentliga bilden av hur homosexuella ”egentligen” lever.

– Det sorgliga är att jag oroades av relationen redan från början. Jag visste något jag inte ville släppa fram. Jag var 20 år och min partner krävde redan från början konsensus i allt. Musiken vi lyssnade på, hur det skulle se ut hemma, vad vi skulle äta – jag var tvungen att tycka samma som honom i allt. Han tog kontroll över alla kontakter jag hade och mitt nätverk av nära relationer och vänner blev snart kraftigt begränsat. Jag vände mig vid att det var så vår relation skulle se ut.

Rikard har hjälpt människor ur våldsamma relationer

och befunnit sig i ett hbtq-community där han följt vänner som kämpar för att ta sig ur svåra relationer. Att han själv levit i en kontrollerande och våldsamma relation har han däremot aldrig talat om med någon. I början handlade det om fysisk misshandel. Eftersom Rikard anpassade sig efter hur hans partner Torbjörn ville att han skulle vara upphörde slagen. I stället upprättade han sin kontroll över Rikard genom psykisk misshandel.

– Priset jag betalade, begränsningen av min frihet, mitt liv och allt omkring mig var redan efter ett år något jag hade normaliserat. Jag hade ingen tanke på att jag skulle kunna ta mig ur, rädda mig från relationen.

För Rikard tog det nästan ett helt liv att börja tala om det som hänt, framför allt att bryta relationen.

”Priset jag betalade, begränsningen av min frihet, mitt liv och allt omkring mig var redan efter ett år något jag hade normaliserat. Jag hade ingen tanke på att jag skulle kunna ta mig ur, rädda mig från relationen.”

– Det är skamligt att prata om det här, säger han. Samtidigt är det skönt. Det framstår naivt i efterhand. Men inget av det som hänt mig hade varit möjligt om människor omkring reagerat som man ska. Det är så våld fungerar. Det är svårt, rentav omöjligt, att bryta på egen hand. Det är aldrig bara individuellt.

För Rikard var drömmen om ett barn ett mål han alltid haft i sitt liv.

– När vi fick möjlighet att bli föräldrar hade vi varit ett par i 15 år. Jag bar på en förhoppning, och jag tror inte den är ovanlig, att ett barn skulle kunna förändra saker till det bättre.

Det blev tvärtom. Torbjörn blev i stället svartsjuk på barnet. Började låsa in Rikard och barnet, låste fast barnvagnen. Innan han gick hemifrån till sitt arbete sa han ”du går ingenstans”.

– Så mycket av det jag gjorde handlade från den stunden om förhandlingar för att hitta vägar att ge barnet det som behövdes utan att Torbjörn skulle bli upprörd.

”Den dagen kommer aldrig då du och jag inte lever ihop.”

Förhandlingar som blev allt svårare när barnet växte och krävde mer av utomhuslek och vänner. Inte minst på helgerna då ingen förskola eller fritids fanns. I stället var Rikard utlämnad till Torbjörn och hans kontroll över dem. ”Den dagen kommer aldrig då du och jag inte lever ihop” sa han och hotade Rikard med utvidgat självmord.

– Han försatte oss i farliga situationer, hade redan visat riskerna genom att köra oss i bilen i 180 km.

För Rikard var det tillräckligt för att inte tänka tanken att gå därifrån. Han måste skydda barnet.

– Det svåraste uppstod när det inte längre gick att upprätthålla fasaden. Barnets uppväxt, det faktum att den måste få tillgång till ett liv, krävde mer mod än jag visste att jag hade.

Detta faktum och att partnern till slut blev så psykiskt sjuk att han blev inlagd gjorde att Rikard till slut kunde inleda processen med att lämna. Men den kontroll och våld han utsatts för hade aldrig gått att upprätthålla om inte samhället blundat för saker, inte vågat se eller förmått sätta sig in i situationen.

– Jag har tänkt på vad som hade hänt om det i stället för att handla om mig som bögebror eller bögegon varit min syster eller dotter som levt med en våldsam man? Jag tror inte mina föräldrar accepterat situationen på det sätt de nu gjorde. De var utestängda från vårt liv under så många år. Det hade inte passerat om en svärson gjort så mot deras dotter, det är jag övertygad om.

Foto: Unsplash

”Det svåraste uppstod när det inte längre gick att upprätthålla fasaden. Barnets uppväxt, det faktum att den måste få tillgång till ett liv, krävde mer mod än jag visste att jag hade.”

MAX:

”En berättelse om våld mellan två män kommer vara tillräckligt fel för att veta att risken är stor att inte bli förstörd om man söker hjälp.”

Max historia liknar Tobias som i att den bygger på fysiskt våld. Han mötte Memet på en klubb i staden. Han hade kommit som flykting och kämpade ännu med språket och för att komma in i samhället.

Max tyckte om Memet, var egentligen inte ute efter en relation men de kom att bo allt oftare hos varandra och gled in i en vardag. En vardag där Max alltmer fick rollen av hjälpare. Han översatte dokument och handlingar som för någon som är ny i ett land innebär en stor utmaning. Han tolkade sociala koder i möten med människor och löste många praktiska saker för att få liv och arbete att funka för pojkvännen.

– Memet var en bra människa med schyssta värderingar, stor omsorg om andra med bra moral. Kunde träda in i scener när han såg orättvisor.

Men det faktum att han behövde hjälp och att han flytt sitt land för att han är böj och inte var öppen inför sin familj eller släktingar som fanns i Sverige skapade en press. Max själv var helt ute inför sin familj sina vänner och på jobbet. Vardagen tärde på relationen. Något som Max i efterhand beskriver som att det ofta kändes som både och. Bra och dåligt, intensivt och svårt.

– De konflikter vi hamnade i var resultatet av det som låg mellan oss och som samtidigt visade vad som skilde oss åt.

Max och Memet var inte monogama och ingen av dem hade en önskan om det. Ändå blev det grogrund för pojkvännens rädsla att bli sviken, menar Max. Det var i samband med det som våldet kom. Det var fysiskt och det uppstod ofta utifrån en situation där svartsjuka ledde Memet vidare in en spiral av påhitt och lögn som snart drog mot paranoidea föreställningar om att något pågick mellan Max och någon annan och som inte existerade. Max förvandlades i dessa situationer till en fiende. Någon som måste förgöras. I lägenheten byggdes det upp och ledde till ett ursinnigt våld. Ett våld som växte fram ur ren desperation med en ilska och raseri som chockerade.

– Första gången han slog mig visste jag att det inte fanns något att göra. Det var en situation som handlade om att vinna eller försvinna, att någon av oss måste förintas. Trots att jag var både större och starkare än honom fanns absolut inget att göra. Inget kunde stoppa eller lugna honom. Är man inte lika rasande har man inte en chans.

Max berättar om det svåra i att be om, söka eller ta emot hjälp av en familj eller ett samhälle omgärdat av heteronormativitet. Det fanns inget i pojkvännen som tydde på att han hade ett stopp. Det faktum att Max bar på mer makt i samhället innebar samtidigt att han kände en ständig skuld som förlängde en ohållbar situation.

”Första gången han slog mig visste jag att det inte fanns något att göra. Det var en situation som handlade om att vinna eller försvinna, att någon av oss måste förintas.”

– En gång hotade han mig med kniv, tryckte den mot min hals. Min bror råkade ringa strax efter. Jag var ännu i chock och berättade vad som hänt. Brorsan blev rasande och ringde min syster. Tillsammans hörde de av sig och krävde att jag skulle bryta relationen, polisanmäla Memet och betonade hur galen situationen var.

Det var en typ av hjälp som inte funkar, säger Max. Snarare förlängde den processen och innebar att Max kände än mer lojalitet med pojkvännen. Det var de mot heteronormen, mot världen. Han kände att det inte fanns någon som förstår deras situation. Omgivningens förutfattade meningar inte bara hos familjen, men i samhället i övrigt är något man som homosexuell är högst medveten om. Känslan av att leva vid sidan av var påtaglig och gjorde att han aldrig hade en tanke på att söka hjälp från någon institution eller organisation.

– En berättelse om våld mellan två män kommer vara tillräckligt fel för att veta att risken är stor att inte bli förstörd om man söker hjälp. Att inte bli förstörd är det värsta som kan hända. Det kändes omöjligt att börja tala med någon om vad som hänt. Den som hört min berättelse hade gått in i den som om Memet var ondskefull, manipulativ och en beräknande psykopat. Kanske till och med försökt få honom utkastad ur landet medan jag hade betraktats som ett oskyldigt offer. Det är en roll jag inte kan identifiera mig med.

Heteronormativitet har många ansikten men för Max handlar den om något som existerar överallt, på många nivåer i samhället, trots alla välvilliga insatser, hbtqi-certifieringar och utbildningar på arbetsplatser.

– Det finns en norm, den är särskilt stark när det kommer till våld i nära relationer, om den onde psykopaten. Den kablas ut i många sammanhang, i böcker och film. I den finns inte plats för något annat. Om jag hade sökt hjälp hade jag i stället behövt höra att när våld har uppstått i en relation är det tyvärr kört. Om det hade förmedlats sakligt utan att fördela skuld hade det varit till stor hjälp.

AVSLUTNING

Den här studien är ett bidrag från tolv människor som modigt och klarsynt har delat med sig av erfarenheter av våld i nära relation.

Två perspektiv genomsyrar samtliga intervjuer oavsett om man talar om hur den våldsamma relationen växt fram, våldets natur, vilka strategier den utsatta använt sig av för att hantera våldet eller ta sig ur relationen. Det ena handlar om en medvetenhet om att tillhöra en minoritet. Något man förhåller sig till oavsett om man valt att söka gemenskap utifrån detta faktum, hitta sammanhang eller inte anser sig vara del av ett hbtqi-community. Det andra rör förhållandet till majoritetssamhället som något samtliga funderar över, är begränsade av eller inte känner sig inkluderade i.

Ingen av de intervjuade lever för närvarande i en våldsamt relation. Samtliga bearbetar sina erfarenheter med professionell hjälp eller med hjälp av vänner/familj. Majoriteten av de intervjuade har inte sökt någon direkt utomstående, professionell hjälp för att ta sig ur den våldsamma relationen medan den pågått. "Det har aldrig slagit mig", "jag

var osäker på om det jag utsatts för är att räkna som våld", "jag var rädd att de inte skulle tro på det jag berättar" är några av de skäl som angetts. I de fall där någon utomstående har funnits med i processen där den våldsutsatta lämnar relationen har det handlat om en vän, nära familjemedlem eller en arbetskamrat.

Resultaten följer ett mönster som många internationella och svenska studier visat över tid.²² I Nicole Ovesens²³ undersökning om intimt partnervåld vänder sig majoriteten av de lesbiska och queera personer som intervjuas till privata aktörer som psykologer om någon alls. Barriärer som begränsad förståelse från samhället vad gäller problem med våld i relationer, stigma och systematiska orättvisor utgör fortsatt hinder för våldsutsatta hbtq-personers hjälpsökande, konstaterar Ovesen.

I några av fallen i denna studie har den våldsutsatta sökt upp vårdcentral under tiden eller efter att

relationen upphört men då för andra symptom än det de betraktat som konsekvenser av att ha levt i en våldsam relation. I två av dessa möten har de fått direkt hjälp av någon som av en händelse haft specifika kunskaper i traumabearbetning eller våld i nära relation. Ytterligare två personer har efter att relationen tagit slut uppsökt och deltagit i samtal via ideell organisation som fokuserar på människor som har varit i eller lever i hbtqi-relation med partnervåld. I ett fall genomgick den våldsutsatta en rättegång långt efter att relationen avslutats och efter att en vän polisanmält våldsutövaren.

Slutligen: många av de som intervjuas känner sig inte hemma i de kategorier som räknas in i hbtqi-spektrat. Något de delar med många andra minoriteter oavsett om man lever i en våldsam relation eller ej. Ändå handlar det om människor som på olika sätt förmodas vara sammankopplade i offentligheten. Det är med andra ord en stor utmaning att sortera konsekvenserna av att tillhöra en minoritet

och utifrån det hur relationen till ett majoritetssamhälle ser ut. Att lägga till erfarenheter av att ha levt i eller leva i en våldsam relation gör analysen än mer komplicerad.

Vissa kämpar för att passa in, andra passerar och har stora privilegier i ett land som lagstiftningsmässigt har slutat göra skillnad mellan hetero och homosexualitet. Att ha en läggning, sexualitet, könsidentitet eller genusuttryck som tillhör en minoritet säger inte något om vilken typ av liv man lever, om man vill ha en livslång relation, söker snabbt sex, vill passera eller utmanar normer.

Oavsett var man kommer från och hur man definierar sig är förmågan att sätta sig in i olika människors erfarenheter och liv viktigt i det fortsatta arbetet mot våld och för att färre människor ska riskera hamna i våldsamma relationer. Vi hoppas att den här studien blir en del i detta avgörande arbete.

REFERENSER

- ¹ Holmberg, C. & Stjernqvist, U. (2008). *Våldsamt lika och olika. En studie om våld i samkönade parrelationer*. Libris.
- ² Uppsala kvinnojour (2020). *Om hon varit man – kvinnors erfarenheter av våld i samkönade relationer och bemötande i professionella verksamheter*; Russel, T. & Hammersjö, A. (2021). *Hbtq-personers erfarenheter av stöd efter våld i en nära relation*. Göteborgsregionens forsknings- och utvecklingsenhet FoU i Väst; Ovesen N. (2021). *Intimate Partner Violence and Help-Seeking in Lesbian and Queer Relationships : Challenging Recognition* [PhD dissertation]. Uppsala Interdisciplinary Gender Studies; Nationellt råd för kvinnofrid (2003). *Kvinna slår kvinna – man slår man, homosexuell partnermisshandel*; Holmberg, C. & Stjernqvist, U. (2008).
- ³ Rollè, L., Giardina, G., Caldarera, A. Gerinon, E., Brustia, P. (2019). *When intimate partner violence meets same sex couples - A review of same sex partner violence*. *Frontiers in psychology*; Donovan, C. & Barnes, R. (2017). *Domestic violence and abuse in lesbian, gay, bisexual and/or transgender (LGB and or T) relationships*. *Sage Journal Volume 22 Issue 5-6 2017*; Donovan, C., Hester, M., Holmes, J., Mc Carry, M. (2006). *Comparing Domestic Abuse in Same sex and Heterosexual Relationships*. *Safe: The Domestic Abuse Quarterly*. 21.
- ⁴ Ovesen, N. (2021).
- ⁵ Ovesen, N. (2021); Uppsala kvinnojour (2020); Holmberg, C. & Stjernqvist, U. (2008).
- ⁶ Uppsala kvinnojour (2020).
- ⁷ Enander, V. & Holmberg, C. (2004). *Varför går hon? Om misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser*. Kabusa böcker.
- ⁸ Ibid.
- ⁹ Donovan, C. & Hester, M. (2014). *Domestic Violence and Sexuality: What's love got to do with it*. Bristol University Press, Policy Press.
- ¹⁰ Ibid.
- ¹¹ Lundgren, E. (2012). *Våldets normaliseringsprocess och andra våldsförståelser*. Riksorganisationen för tjej- och kvinnojourer i Sverige [ROKS].
- ¹² Enander, V. & Holmberg, C. (2004).
- ¹³ Donovan, C. & Hester, M. (2014).
- ¹⁴ Holmberg, C. (2022). *Genväg till forskning nr 17. Kunskapsläget om våld i samkönade och transpersoners relationer*, Göteborg: Västra Götalandsregionen.
- ¹⁵ Ibid.
- ¹⁶ Folkhälsomyndigheten (2015). *Hälsan och hälsans bestämningsfaktorer för transpersoner*.
- ¹⁷ Folkhälsomyndigheten (2020). *Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter bland homo och bis sexuella samt transpersoner: Resultat från befolkningsundersökningen SRHR2017*.
- ¹⁸ Holmberg, C. (2022); *Samtal mellan Anna-Maria Sörberg och Carin Holmberg i september 2024*.
- ¹⁹ Donovan, C., Hester, M. (2014); Merrill, G. S. & Wolfe, V. A (2008) *Battered Gay Men - An Exploration of Abuse, Help Seeking, and Why They Stay*. *Journal of Homosexuality*.
- ²⁰ RFSL Stödmottagning (2018). *Kunskap och erfarenheter av arbete med våldsutsatta hbtq-personer – ett kunskapsstöd från RFSL; Samtal mellan Anna-Maria Sörberg och kuratorer på RFSL stödmottagning i maj 2024*.
- ²¹ Folkhälsomyndigheten (2020). *Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter bland homo och bis sexuella samt transpersoner – Resultat från befolkningsundersökningen SRHR2017*.
- ²² Ovesen, N. (2021); Holmberg, C. & Stjernqvist, U. (2008); Donovan, C., Hester, M. (2014).
- ²³ Ovesen, N. (2021).

Jämställdhetsmyndigheten | Vikingsgatan 3, 411 04 Göteborg
031-392 90 00 | info@jamstalldhetsmyndigheten.se | jamstalldhetsmyndigheten.se